

Fietsroutes

'Sporen in het landschap'

Fietsroute Goes, Kloetinge, Kattendijke

Fietsroutes 'Sporen in het landschap'

In deze brochure is een fietstocht beschreven vanuit Goes richting Kloetinge, Kattendijke en weer terug naar Goes. Hij is samengesteld ter gelegenheid van de Open Monumentendag op zaterdag 13 september 2008. Het thema van de dag is 'Sporen in het landschap'. De tocht is 20 km lang.

Visscher-Romankaart van Zeeland 1655

We volgen op deze tocht in grote lijnen de historische sporen die in het landschap nog zichtbaar zijn, maar ook in de stad en de dorpen is het nodige te beleven.

Het vertrekpunt van de tocht is de Grote Markt in Goes, het hart van de stad. Het is een rechthoekig plein met aan alle zijden gesloten gevelwanden. Op vier hoeken zijn er smalle openingen voor de aan- en afvoerwegen. De gevelwanden tonen een wisselend beeld, oud naast nieuw. Het stadhuis en de Grote of Maria Magdalenakerk domineren de Markt. Vanaf de Oprit Grote Markt is het zicht op beide gebouwen overweldigend.

Een andere tot de verbeelding sprekende gevel is die van de voormalige Korenbeurs, vanuit het stadhuis gezien in de linker gevelwand. Gedurende meer dan 100 jaar is het pand in gebruik geweest als hotel. Op dit ogenblik is er een winkel in gevestigd. Er is nog een kleine, maar bijzondere gevel die onze aandacht vraagt, Grote Markt 34. Dit is een huis met een fraaie halsgevel met een bekroning in segmentvorm.

Stadhuis en Grote Kerk gezien vanaf de Oprit

We verlaten nu de Grote Markt aan de noord-oostzijde via de Lombardstraat, de Oude Vismarkt en de Gasthuisstraat. Aan de linkerkant passeren we een poortje, de 'Gasthuispoort'. Het herinnert aan de stichting van het Gasthuis, een instelling uit de vijftiende eeuw waar arme reizigers een onderkomen vonden. Later werd het een zie-

De Oostsingel en Oostvest gezien vanaf de Oostwal

kenhuis maar heette nog steeds 'Het Gasthuis'.

We komen nu op de Oostwal en zien rechts een deel van de bolwerken van de stad met daarvoor de Oostsingel.

Op 21 november 1417 kreeg de stad Goes Van Jacoba van Beieren het privilege om rondom de stad grachten te graven, wallen op te werpen en poorten te bouwen.

De Oostvest werd gegraven op de plaats van een kreekrestant. Nadat de stad overging naar de Prins van Oranje drong de prins aan op uitbreiding en verbetering van de stads-

De Oostwal en Oostsingel gezien vanaf de Zonnebloemstraat

verdediging. Vanaf 1586 werden onder prins Maurits diverse verbeteringen uitgevoerd. Kort na 1630 waren alle fortificatie-werkzaamheden voltooid. Tot in de 19e eeuw bleef de situatie onveranderd. Vanaf 1845 veranderde het aanzien van de stad. De poorten werden één voor één afgebroken om de stad beter toegankelijk te maken. Grote delen van de vesten werden gedempt en de ravelijnen werden herschapen tot plantsoenen. De bekende landschapsarchitect L.A. Springer heeft bij de herinrichting van de wallen een belangrijke rol gespeeld.

We rijden langs de Oostsingel richting Zonnebloemstraat. Daar aangekomen slaan we nog een blik achterom om van het fraaie

Kloetinge, Marktveld met de Vate

uitzicht op de stad en de wallen te genieten.

We slaan de Zonnebloemstraat in. Bij de kruising Zonnebloemstraat-Vogelzangsweg slaan we de Vogelzangsweg in. De naam is ontleend aan het huis Vogelensanck. Bij de Oranjeweg aangekomen steken we die over

(opletten voor het verkeer) en rijden recht door over het Vogelzangspad. Op dit pad houden we links aan. Aan het einde van het pad slaan we rechtsaf de Zomerweg in. Bij de kruising met de Lewestraat gaan we links. De straat is genoemd naar jhr. Jan Lewe van Nijestein die o.a. gemeentesecretaris van Kloetinge was.

We komen nu op het Geertesplein aan, een gebied met een rijke historie. Kloetinge is te beschouwen als een variant op de ringdorpen waarbij de eigenlijke ring met daarbinnen de kerk is uitgebreid met een rechthoekig plein waarbinnen de 'vate'

v.r.n.l. Het geboortehuis van Buys Ballot, de villa, koetshuis en koetsierswoning

ligt.

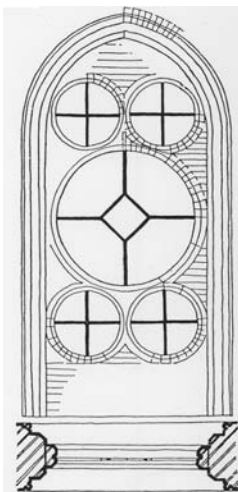
De vate was bedoeld als een drinkwater voor menselijke consumptie maar ook als brandvijver en drenkplaats voor het vee. Het witte huis op de hoek van het Marktveld en het Geertesplein (zie foto), is het geboortehuis van Buys Ballot (1817-1854) die bekend is door zijn studies over het weer. Op zijn voorstel is in 1854 het KNMI opgericht. Daarnaast de Buitenplaats Kloetinge met v.r.n.l. de villa gebouwd in 1924 in Amsterdamse stijl, het koetshuis en de koetsierswoning.

Achter deze gebouwen ligt een fraaie tuin, bekend als de tuin van Lenshoek. De tuin is prachtig aangelegd in de Engelse landschapsstijl. In deze tuin bevindt zich een vliedberg (kasteelberg). De tuin wordt nog altijd zeer zorgvuldig onderhouden.

We richten onze blik naar de andere zijde, het Geertesplein. Het beeld op het Geertesplein wordt beheerst door de Geerteskerk, gewijd aan St. Gertrudis. Het noorderbijkoor dateert van ca. 1250. Het hoofdkoor is een mooi voorbeeld van vlaamsgotische baksteenbouw uit de 13e eeuw. Rond 1350 werd begonnen met de bouw van een driebeukig schip, maar men kwam niet verder dan de triomfboog en de funderingen van de kolommen. Rond 1400 werd op basis van een gewijzigd plan verder gebouwd. De kapellen met gewelven zijn kort na het voltooien van het schip gebouwd. De kapel aan de noordzijde van het koor heeft een merkwaardig

venster. De omlijsting is een normale spitsboog.

Daarbinnen is, tijdens of enige tijd later, een bakstenen vulling aangebracht, waarin vijf cirkels zijn uitgespaard. In de ronde vensters zijn ijzeren kruisen en raamwerken waaraan het glas-in-lood

Bijzonder kerkvenster

Kerk en toren gezien vanuit de Jachhuisstraat

bevestigd moet zijn geweest.

Er is in Nederland en Vlaanderen verder geen voorbeeld bekend van een dergelijk raam.

De gewelven uit de sacristie dateren van rond 1500. Zij rusten op kraagstenen die engelen voorstellen met lijdenswerktuigen. De laat gotische bakstenen toren moet rond 1500 zijn voltooid. De verbinding tussen schip en toren is van ca. 1525. Ongeveer een kwart eeuw later bouwde men het kerkgebouw vast aan de tot dan toe vrijstaande toren.

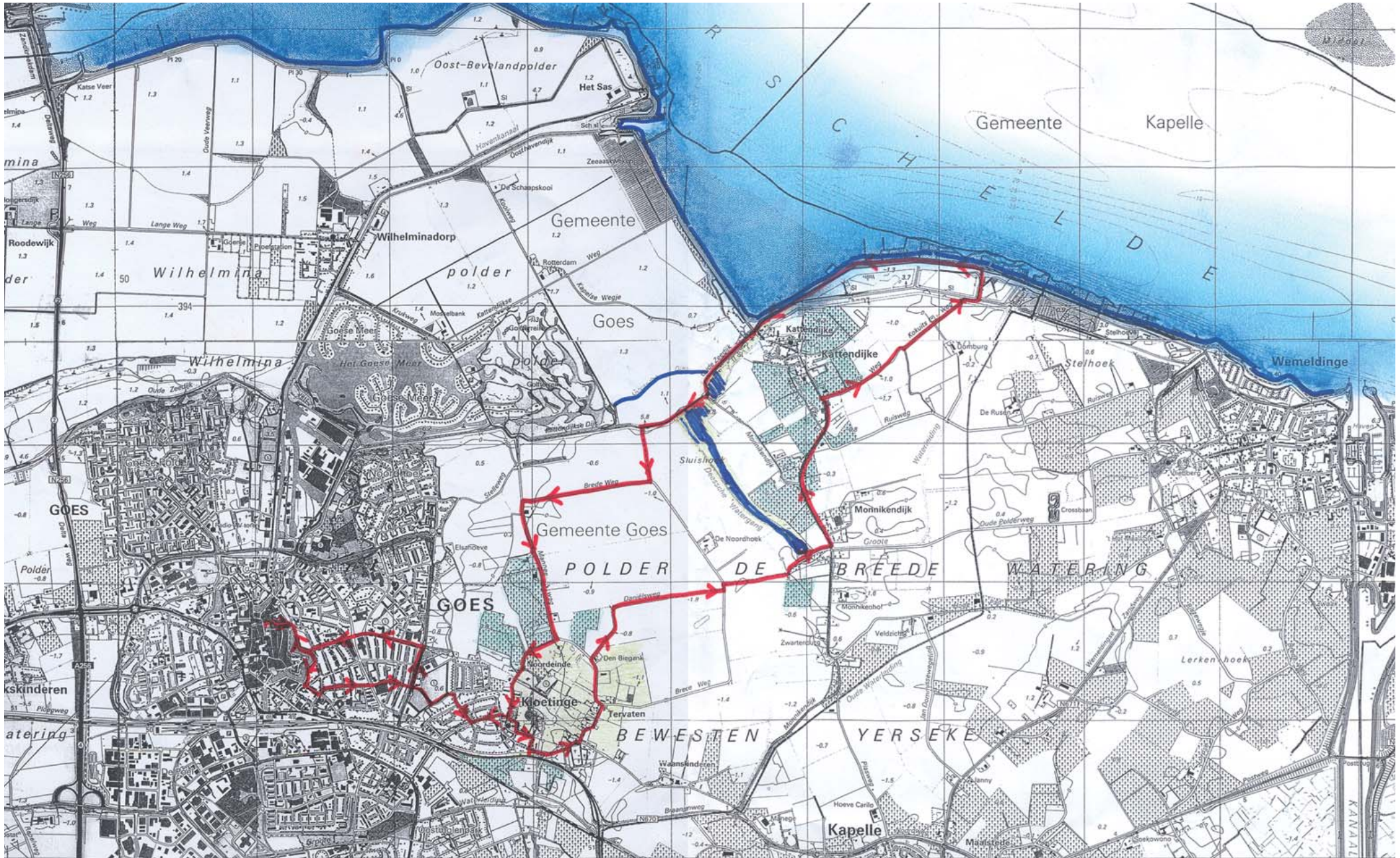
We steken het Marktveld/Geertesplein recht over en gaan langs de noordkant om de kerk heen. Hier zien we eerst Geertesplein

1, één van de oudste woningen van het dorp, daarna passeren we Geertesplein 4 en 5, de plek waar tot 1880 het huis van de ambachtsheer van Kloetinge stond. Nu staan hier op nr. 4 de voormalige pastorie en op nr. 5 het voormalige gemeentehuis van Kloetinge. Beide gebouwen dateren uit de jaren '80 van de 19e eeuw en zijn gebouwd in de z.g. eclectische stijl, die toen erg in zwang was voor openbare- en bijzondere gebouwen. Dit is een bouwstijl waarbij men elementen van vroegere bouwstijlen combineert tot een nieuw geheel. We gaan links de Jachhuisstraat in, een 17e eeuwse uitbreiding van Kloetinge met mooie geresatureerde woningen.

Op het punt waar de straat naar rechts buigt staat links in de hoek de hofstede 'Weltevreden' die met de landerijen deel uitmaakt van het bezit van de Ambachtswoude. De boerderij is op het einde van de 17e eeuw gebouwd en in 1978 helemaal gerestaureerd. De oorspronkelijke

Hofstede Weltevreden

Hofstede Weltevreden, figuratie in de dakpannen

houten schuur is in 1905 vervangen door een stenen schuur. In de rode dakpannen is een geometrisch patroon van blauwe dakpannen gelegd.

We bevinden ons hier bij de toegangsweg naar het 'Jachthuis', de tegenwoordige woning van de Ambachtsvrouw van Kloetinge. Het is gebouwd in 1871 en ontworpen door architect J.H. Hannink, die eerder de ont-

Jachthuis aan de Jachthuisstraat

werpen leverde voor de pastorie en het gemeentehuis van Kloetinge. Het Jachthuis is een T-vormig gebouw, ook gebouwd in eclectische stijl met een kopgevel en een zijvleugel. Het gebouw is opgetrokken in rode baksteen en heeft een zinken zadeldak.

In de kopgevel zijn de ramen en deuren voorzien van een geprofileerde cementen omlijsting, soms bekroond met voorstellingen uit de jacht. Er zijn geprofileerde daklijsten aangebracht voorzien van zinken druppellijsten.

Bebouwing aan de Jachthuisstraat

We vervolgen onze weg door de Jachthuisstraat en slaan aan het eind van de straat linksaf de Schimmelpenninckstraat in en rijden de Kapelseweg op.

Als we naar links kijken zien we tussen de bomen en de beplanting het 'Jachthuis'. We naderen nu de molen, de enige van de vier molens die Kloetinge nog rijk is. Hij werd gebouwd in 1704. Het is een z.g. bovenkruier met een stelling die rust op gietijzeren stellingpalen.

De molen van Kloetinge

Tot op de dag van vandaag maalt de molen graan voor de plaatselijke bakker van Kloetinge. De molen is eigendom van de 'Stichting tot Behoud van de Molen te Kloetinge', die voor het beheer en onderhoud zorgt.

We rijden verder en slaan even verder linksaf de Tervatenseweg in. Hier staan links van de weg diverse boerderijen op hun oorspronkelijke middeleeuwse huisterp. De Tervatenseweg maakt deel uit van een weg

Een tot woonhuis verbouwde boerderij aan de Tervatenseweg

die als een grote ring rondom Kloetinge ligt. De ring en het daarbinnen liggende gebied staat bekend als de Bijgang.

In dit gebied staan verschillende mooie boerderijen.

Als we bij de Daniëlsweg komen slaan we die in. Om ons heen zien we een open landschap. Met aan onze rechterkant het zicht op Kapelle en recht vooruit Wemeldinge. Als we bij de Brede Weg komen gaan we rechtdoor en nemen de Potmans-wegeling. Links

Links op de foto de inlagen bij Kattendijke

zien we nu het natuurgebied van de 'Deessche Watergang' of Wijtvliet, ontstaan bij de grote stormvloed van 1134.

Wat verder komen we op de Monnikendijk, hier slaan we linksaf. Kort voor 1200 zijn de monniken van de Cisterciënzerabdij van Ter Doest begonnen met de aanleg van de Monnikendijk. Daarmee werd de oostelijke uitloper van de grote inbraakkreek de Wijtvliet afgedamd.

De monniken stichtten in het aangewonnen gebied een landbouwonderneming of uithof, die oorspronkelijk Monsterhoek en later

Monnikenhof werd genoemd. Aan de rechterkant, iets van de weg af, zien we een vrij hoog gelegen boerderij, die nog duidelijk de plek aangeeft waar de uithof heeft gelegen. Als de Monnikendijk naar links afbuigt gaan we rechtdoor, de weg heet dan Zuidweg. Bij de kruising van de Zuidweg en Zoutewegje nemen we de laatste en gaan rechtdoor via de Kokuitsweg naar de Oude Zeedijk. Op de Oude Zeedijk aangekomen slaan we linksaf. Links zien we de inlagen van Kattendijke.

Inlagen werden aangelegd op plaatsen waar gevaar bestond voor dijkvallen, waar de zeedijk in de stroomgeul dreigde te verdwij-

Kattendijke, Protestantse Kerk met pastorie

Het natuurgebied van de Deesche Watergang

nen. In zo'n geval werd achter de zeedijk een inlaagdijk gelegd. Het gebied tussen de twee dijken noemen we dan een inlaag. Vaak werd uit de inlaag klei gehaald voor de zeedijk, vandaar dat een inlaag vaak laag en nat is.

We hebben vanaf de dijk een fraai uitzicht over de Oosterschelde en links voor ons een mooi zicht op het dorp en de kerk van Kattendijke.

We zien rechts onderaan de dijk, omgeven door een muurtje, het voormalige landbouwhaventje van Kattendijke. Het is gedempt en nu een plateau dat door sportvisser wordt gebruikt.

We rijden bij de afrit van de dijk het dorp in.

Kattendijke wordt tot de ringdorpen gerekend hoewel het bij de dorpsontwikkeling nooit tot een volledige ring is gekomen.

De parochie is gesticht tussen 1216 en 1248. Van de oorspronkelijke 14e eeuwse kerk zijn slechts de muren van de kerk bewaard gebleven. De kerk is in 1954-1955

gerestaureerd, waarbij de ramen naar oude gegevens hersteld zijn. Ook de oorspronkelijk aanwezige muurstijlen met korbelen zijn weer terug gebracht.

We rijden terug naar de dijk en gaan links de Oude Zeedijk op. Links zien we z.g. 'karrevelden'. Ze zijn ontstaan door het afgraven van klei waardoor er natte graslanden ontstonden met langgerekte sleuven, gevuld met water. In dit geval ontbreekt de inlaagdijk.

Aansluitend het fraaie krekengebied van de Deessche Watergang, waar een keur aan water- en weidevogels hun voedsel- en broedgebied hebben. Er is een observatiepunt ingericht.

Hier tegenover aan de rechterkant van de Oude Zeedijk een kreekrestant van het Goessche Diep, het vaarwater dat Goes tot ca. 1800 met de Oosterschelde verbond.

Na de Deessche Watergang nemen we ver-

Het natuurgebied van de Deesche Watergang

derop links de Schellaerswegeling de dijk af en slaan aan het eind rechtsaf de Brede Weg in. We slaan linksaf de Manneeweg in. Daarna rijden we rechtsaf via het Noordeinde, langs het sportpark het

'Wesselopark' en komen we op het Marktveld. We slaan rechtsaf de Lewestraat in en via de Zomerweg bereiken we de Oranjeweg. We steken de Oranjeweg over en gaan rechtdoor via 's Heer Elsdorpweg en de Beatrixlaan. We rijden door tot de Oostsingel en gaan hier rechtsaf langs de Vest. Via de Oostwal, Gasthuisstraat, Oude Vismarkt en Lombardstraat zijn we weer terug op de Grote Markt.